

Elvira de Hidalgo, la mestra franjolina que va convertir Maria Callas en la *diva assoluta*

Martí Crespo

Per commemorar el centenari del naixement de Maria Callas es va celebrar a Barcelona, tres dies abans de l'efemèride, un concert al Palau de la Música Catalana; el periodista Martí Crespo en va publicar, el primer de desembre de 2023, una ressenya, que reproduïm, al diari digital Vilaweb: <https://www.vilaweb.cat/noticies/com-a-casa-elvira-de-hidalgo-la-mestra-franjolina-que-va-convertir-maria-callas-en-la-diva-assoluta/>

L'icònic Palau de la Música Catalana de Barcelona va acollir abans-d'ahir un concert especial dedicat a la mítica cantant d'òpera Maria Callas pel centenari del seu naixement, el 2 de desembre de 1923. L'homenatge de l'Orquestra Simfònica del Vallès i les cantants Serena Sáenz, Marta Mathéu i Anna Alàs a la *diva assoluta* no hauria trobat un escenari millor que aquesta joia del modernisme català concebuda i polida per l'arquitecte i polític Lluís Domènech i Montaner, atès que es va morir tan sols vint-i-cinc dies després d'haver nascut Maria Anna Cecília Sofia Kalogeropoulou, la Callas, a Nova York.

Així com la relació entre la cantant greco-americana i l'arquitecte barceloní és purament circumstancial, el lligam que Maria Callas va establir amb una altra figura –molt més desconeguda– del nostre país podríem qualificar-la, simplement, de consubstancial. Parlem d'Elvira Juana Rodríguez Roglán, nascuda a Vall-de-roures, a la comarca del Matarranya, el 27 de desembre de 1891. A onze anys va deixar per sempre més el seu poble per anar a viure, amb els seus pares i germans, al Raval de Barcelona. La capital catalana, lloc de destinació de milers de franjolins i valencians en aquell primer tram del segle XX, rebia sense saber-ho una noia que ben aviat es va decantar pel terreny musical i va entrar al Conservatori Superior de Música del Liceu per estudiar cant amb la soprano Concepció Bordalba i Simón. Gràcies a la bona veu i a una beca, va poder continuar els estudis a Milà, al costat del tenor barceloní Melcior Vidal i Prats, mestre de sopranos importants de l'època com Maria Barrientos i Llopis, Graziella Pareto i Lucrècia Borja.

Una joveníssima Elvira Juana Rodríguez Roglán.

Data desconeguda.

Imatge: javierbarreiro.wordpress.com

L'ascens ja fou imparable i amb el nom artístic d'Elvira de Hidalgo va debutar el 1908, a setze anys, al Teatro di San Carlo de Nàpols com a Rosina a l'òpera *El barber de Sevilla*, de Gioachino Rossini, un paper que la va acompanyar i marcar quasi tota la vida. Al principi de la dècada del 1910 va col·leccionar èxits també a Montecarlo i París, Viena i Praga, Roma i Florença, el Caire i la Metropolitan Opera House de Nova York, a més d'estrenar-se al Liceu barceloní la nit de Reis del 1912. I quatre anys després, en ocasió del centenari d'*El barber de Sevilla*, el Teatro alla Scala de Milà va convocar els millors intèrprets d'òpera del moment per representar la gran obra de Rossini. El paper de Rosina, és clar, va correspondre a Elvira de Hidalgo.

Elvira de Hidalgo als EUA
Fotografia: Biblioteca del Congrés

La dècada del 1920, ja reconeguda com una de les millors *soprani d'agilità*, va continuar exportant pel món la seva veu portentosa i la seva interpretació poderosa. De fet, no va deixar d'actuar fins el 1936, passada la quarantena, quan es va retirar dels escenaris per dedicar-se a la docència. Concretament, al Conservatori d'Atenes, on la va enxampar l'ocupació alemanya i italiana de Grècia el 1941 i la va obligar a restar a la capital grega fins a la fi de la Segona Guerra Mundial, molt més enllà del contracte temporal que havia signat el 1938. L'atzar va fer que, en els set anys que va ocupar la càtedra atenenca, hi descobrí una noia de quinze anys, Maria Kalogeropoulou, a qui va decidir de formar metòdicament fins a convertir-la en l'artista més famosa del *bel canto* de la segona meitat del segle xx, Maria Callas.

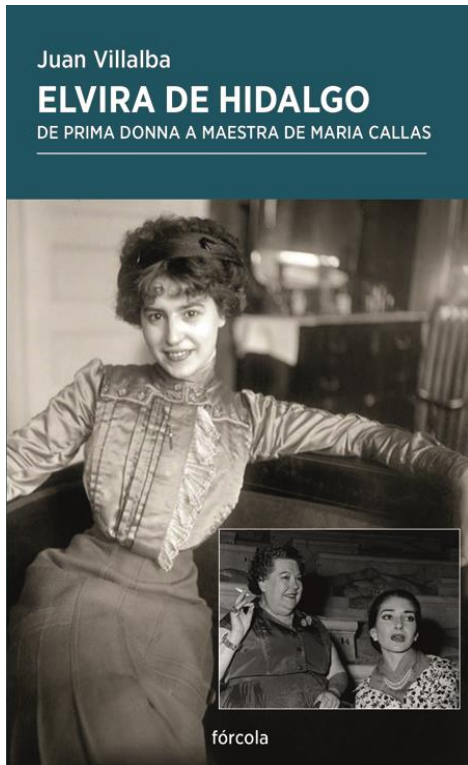

Elvira de Hidalgo i Maria Callas
Imatge: castillodevalderrobres.com

Amb un ritme de classes intens, Elvira de Hidalgo no sols va formar i polir la jove deixeblla en cant i interpretació a partir del substrat musical català del principi del segle XX, sinó que també en va encarrilar definitivament la trajectòria recomanant-la el 1945 al tenor i empresari Giovanni Zenatello, un contacte considerat el punt de partença de la seva gran projecció internacional. La relació entre Hidalgo i Callas, que la va reconèixer com a única mestra, de fet, no es va tallar mai i va adoptar en molts moments la d'amiga i confident de les aventures i desventures amoroses de la gran diva. Després del pas pel conservatori d'Ankarà (Turquia) uns quants anys més, el 1959 l'Elvira es va establir definitivament a Milà, on el Teatro alla Scala la va nomenar catedràtica vitalícia de cant. Ja retirada, va continuar exercint la docència al seu pis de la capital llombarda, convertit en un mausoleu operístic, fins el 21 de gener de 1980, el dia de la seva mort.

No va tornar mai més al seu poble de naixement, doncs, però les seves restes hi reposen d'ençà de fa cinc anys. El 2020, els seus ossos havien de passar a una fossa comuna al cementiri de Milà i des de Vall-de-roures es va aprofitar l'avinentsa per demanar-ne la repatriació, cosa que es va aconseguir l'estiu del 2018. Des d'aleshores, el museu del poble té una sala dedicada a la vida i la carrera artística de la soprano amb vestits, esbossos i escenografies de les òperes que van elevar a diva operística la filla de Miquela Roglán Bel i el granadí Pedro Rodríguez Hidalgo.

Sobre la vida d'Elvira de Hidalgo, podeu veure el documentari de Vicky Calavia *Donare la divinità. Elvira de Hidalgo* (2023), basat en el llibre *Elvira de Hidalgo. De prima donna a maestra de María Callas* (2021), de l'escriptor i professor Juan Villalba Sebastián.

Juan Villalba, *Elvira de Hidalgo. De prima donna a maestra de Maria Callas*. Madrid: Fórcola ediciones, 2021. 596 pàgs.

I una mica més: El 1923 va ésser un any màgic per al gènere operístic, atès que no sols hi va néixer Maria Callas (1923-1977), sinó també dues grans figures nostrades: Alícia de Larrocha (Barcelona, 1923-2009) i Victòria dels Àngels (Barcelona, 1923-2005). Precisament, el Palau Robert de Barcelona té fins el 7 de gener l'exposició «Aquella eterna admiració. Centenari Alícia de Larrocha i Victoria de los Ángeles», dedicada a la brillant trajectòria d'aquestes dues artistes i amigues excelses.